
Marieke Draaisma:
*Nieuw Nederlands; een
 complete vaardigheidsmethode
 voor de Tweede Fase*

I. van Nieuwenhuijsen, E. Roeland, G. Schoonderwoerd & W. Steenbergen, *Nieuw Nederlands Havo Bovenbouw*, Wolters Noordhoff, Groningen, 1998. 400 blz. ISBN 90-01-78626-x, f 99.

Nieuw Nederlands Hulpboek Havo Bovenbouw, 146 blz. ISBN 90-017-5933-5, f 25,50
Nieuw Nederlands Havo Bovenbouw Docentenhandleiding, blz. ISBN 90-017-8631-6, f 100 (inclusief oefendiskette).

Met de ontwikkeling rond de Tweede Fase komt, zoals ook blijkt uit de eindtermen, steeds meer het accent te liggen op het uitbouwen van de vaardigheden lezen, schrijven en spreken. Een docent die hier al eerder serieus werk van wilde maken, zag zich tot voor kort genoodzaakt te werken met kasten vol met stencils, wanhopig op zoek naar een zinvolle leerstofopbouw. Vermenigvuldigen en perforeren vormden een wezenlijk onderdeel van de normale dagtaak.

Inmiddels verschijnt er een nieuwe lichting methoden en materialen op de markt, waarin de huidige inzichten rond de verwerving van de lees-, schrijf- en spreekvaardigheid zijn verwerkt. Een daarvan is *Nieuw Nederlands Havo Bovenbouw*. Hieronder volgt een korte beschrijving van de inhoud. Daarna geef ik aan de hand van een aantal kernbegrippen een persoonlijke indruk van deze methode.

Hoe ziet het boek eruit?

Nieuw Nederlands Havo Bovenbouw bestaat uit drie hoofdcursussen: *Lezen*, *Schrijven* en *Spre-*

ken en een aantal deelcursussen: *Argumenteren*, *Documenteren*, *Formuleren* en *Spellen*. *Lezen* bestaat uit tekstbegrip en samenvatten, *Schrijven* uit gedocumenteerd schrijven en brieven, *Spreken* bestaat uit de voordracht, de discussie en het debat. De deelcursussen staan naast de hoofdcursussen en kunnen onafhankelijk aangeboden worden.

Daarnaast komen de verschillende vaardigheden opnieuw aan bod in de afdeling *Thema's*. De thema's zijn 'School' en 'Televisie'. In deze afdeling wordt geen nieuwe theorie aangeboden, maar worden teksten en opdrachten rondom een thema behandeld. De opdrachten hebben weer betrekking op lezen, spreken, schrijven en soms op documenteren. De leerling kiest zijn eigen opdrachten op grond van interesse of zwakke beheersing van een bepaalde vaardigheid.

Iedere hoofd- en deelcursus is opgebouwd uit een of meer blokken. Een blok bevat theorie en opdrachten. Wat de leerinhoud is, wordt aan het begin van het blok aangegeven. Ook wordt een schatting van het aantal studielasturen (slu's) gegeven. Ieder blok eindigt met een samenvatting in vraagvorm en een diagnostische toets. Verder bestaat de laatste paragraaf meestal uit 'een schema van aanpak'. In zo'n schema wordt stap voor stap uitgelegd hoe je bepaalde taken aanpakt, bijvoorbeeld het voorbereiden van een spreekbeurt of het schrijven van een betogend opstel. De schema's van aanpak zijn niet bedoeld als voorschrift, maar bieden een handreiking om van niets tot een bepaald product te komen.

Het is niet de bedoeling dat de leerlingen het boek van voor naar achter doorwerken. Ze kunnen zelf, in overleg met de docent, een route vaststellen door het boek. De route is natuurlijk ook afhankelijk van het onderwerp, het moment van de schoolexamens en de docent.

Daarnaast beschikt de leerling over een hulpboek. Hierin staan de goede antwoorden met een toelichting. Bovendien worden mogelijke foute antwoorden toegelicht en wordt er eventueel verwezen naar de theorie. Daarnaast bevat het hulpboek extra oefenstof. Per cursus is er een extra diagnostische toets voor leerlingen die niet voldoende hebben gescoord

op de toets uit het boek. Uiteraard verdient het dan aanbeveling dat de leerling voor de afname van de tweede toets zich verder bekwaamt in de stof.

Tenslotte is er voor de docent een docentenhandleiding. Hierin vindt de docent didactische achtergronden, suggesties voor de lespraktijk, twee proefwerken per blok met antwoorden, veel informatie over de organisatie van mondelinge taalvaardigheid, suggesties voor de opzet van het schoolexamen, oefenschoolexamens, extra oefenstof bij spelen en formuleren, teksten om samen te vatten (om te kopiëren voor de leerlingen), commentaarformulieren (om te kopiëren), jaarplanningen en studiewijzers. Kortom, voor de docent is er behoorlijk veel geregeld.

Uitgangspunten auteurs

Bij het samenstellen van de inhoud van *Nieuw Nederlands* voor de bovenbouw speelden de volgende kernbegrippen een centrale rol:

- zelfstandig werken;
- proces en product;
- strategisch handelen;
- samenhang tussen de verschillende vaardigheden;
- examengerichtheid.

De eerste vier kernbegrippen passen goed binnen de filosofie van het studiehuis. De examengerichtheid spreekt de docent in de praktijk waarschijnlijk bijzonder aan.

Zelfstandig werken

Het hele boek is erop gericht dat leerlingen zelfstandig werken. Dat komt tot uitdrukking in de bewuste en systematische aandacht voor manieren waarop taken worden aangepakt. Onder de noemers 'proces en product' en 'strategisch handelen' ga ik daar nader op in. Hier wil ik eerst stilstaan bij enkele belangrijke hulpmiddelen waarin het boek voorziet om leerlingen bij hun werk te ondersteunen.

Het taalgebruik in het boek is eenvoudig en ongecompliceerd. De samenvatting van de blokken is steeds in vraagvorm (zie afbeelding 1). Deze vragen zijn eenvoudig te beantwoorden wanneer je een hoofdstuk goed hebt begrepen. De leerling wordt op deze

manier gedwongen om nog een keer zelf het geleerde actief te verwerken.

Bovendien eindigt ieder blok zoals gezegd met een diagnostische toets, waarmee de leerling zelfstandig kan controleren of hij/zij de stof in voldoende mate beheerst. Mocht dit niet het geval zijn, dan staat er in het hulpboek nog een extra diagnostische toets, die de leerling kan maken na extra oefening of bestudering van de stof. Het docentenboek biedt steeds twee proefwerken per blok.

Een ander hulpmiddel bij het zelfstandig werken is het register. Hiermee kunnen de leerlingen snel begrippen opzoeken die voor hen onvoldoende duidelijk zijn of die zij nodig hebben bij de verwerking van de opdrachten. Ook vinden de leerlingen steun bij het hulpboek. Hierin wordt feedback gegeven op goede en foute antwoorden en wordt verwezen naar de betreffende theorie. Verder biedt het hulpboek herhalingsoefeningen.

Sinds januari is op het Carmel College Salland in Raalte gewerkt met de cursus *Schrijven* uit *Nieuw Nederlands Havo Bovenbouw*. Deze cursus blijkt zich goed te lenen voor zelfstandig werken. Aan het begin van de cursus is aan de leerlingen uitgelegd wat de bedoeling was. Dit bleek voldoende te zijn om vervolgens aan de slag te kunnen.

Inmiddels hebben de leerlingen vier schrijfrondes uitgevoerd en hebben ze vier slotopdrachten uit *Nieuw Nederlands* in hun schrijfdossier. Aan deze eindproducten is steeds een uitgebreid schrijfproces volgens de methode voorafgegaan (brainstorm, kladversie schrijven, commentaar verwerken, etcetera.) De producten zijn aanmerkelijk beter dan de producten uit voorgaande jaren. Zowel uitleg als opdrachten lijken dus geschikt. De tijdschatting van de studielasturen (slu's) aan het begin van ieder blok lijkt realistisch, maar bij blok 3 van *Schrijven* is de schatting iets te krap. Hoe dit bij de andere cursussen uitpakt, zal uit de praktijk moeten blijken. De leerlingen moeten wennen aan slu's. Werken in de klas en huiswerk maken moeten goed gepland worden. Voor een enkeling was het in het begin nog moeilijk om hier goed mee om te gaan, maar er wordt verder overwegend positief gereageerd door de leerlingen.

■ Samenvatting

Wat is enkelvoudige argumentatie?

Wat is meervoudige argumentatie?

Wat is nevenschikkende argumentatie?

Wat is onderschikkende argumentatie?

Wat is een feitelijke uitspraak?

Wat is een niet-feitelijke uitspraak?

Waarom zijn argumenten die niet-feitelijke uitspraken bevatten moeilijk te beoordelen?

Waarom moeten argumenten die niet-feitelijke uitspraken bevatten vaak opnieuw beargumenteerd worden?

Welke drie typen verzwegen argumenten ken je?

Welke kritische vragen kun je bij ieder type verzwegen argument stellen?

Welke fouten worden er gemaakt in

- de autoriteitsargumentatie
- de stok achter de deur-argumentatie
- het voorkómen van afwijkende meningen-argumentatie
- het beroep op traditie-argumentatie
- de persoonlijke aanval-argumentatie
- de overhaaste generalisatie-argumentatie
- de onjuiste vergelijkingsargumentatie?

Ben je in staat om de opbouw van een argumentatie bloot te leggen?

Ben je in staat om met de kennis die je hebt van de drie argumentatietypes de juiste kritische vraag te stellen bij een argumentatie?

Ben je in staat om de 'stanciarfouten' in een redenering te herkennen?

Ben je in staat om de juiste kritiek te leveren op deze redeneerfouten?

Afbeelding 1: Samenvatting aan het einde van het blok argumenteren.

Na de vier schrijfrondes is er een evaluatie gehouden door de docenten. Over de uitleg van de stof wordt onder andere opgemerkt door de leerlingen:

'De uitleg van de stof vind ik goed, duidelijk en helder. Ze doen hier alles stapje voor stapje en dat vind ik prettig. Ook vind ik het fijn dat alles goed gestructureerd is. Eerst leer je hoe je moet brainstormen, hoe je dat kan doen, alvorens je met de eigenlijke tekst begint.'

'Ik vind dat er goed uitgelegd wordt, omdat bij elk paragraafje weer een nieuwe uitleg wordt gegeven. In paragraaf 5 van hoofdstuk 1 staat dat je een bouwplan moet maken en vlak daarboven staat hoe je een bouwplan moet opstellen, dus dan weet je precies wat je moet doen.'

'Ze doen alles stapje voor stapje voor, wat ik zeer prettig vind. Ook vind ik het fijn dat alles goed gestructureerd is. Wat ik wel raar vind, is dat het tweede blok al een stuk groter is. Dat hadden ze aan

het begin van het blok wel even mogen zeggen en ook dat de slotopdracht meer werk dan normaal is.'

Proces en product

Met product wordt bijvoorbeeld bedoeld: de voordracht, de antwoorden op een eind-examentekst of een betogend artikel. Onder proces verstaat men het traject dat tot het beoogde eindproduct leidt, vanaf het moment waarop de leerling een bepaalde opdracht heeft gekozen tot het uiteindelijke schrijfproduct.

Deze procesgerichtheid komt bij de cursus *Schrijven en Spreken* het duidelijkst zichtbaar naar voren. Zo wordt er bij *Schrijven* aandacht besteed aan 'verkenning van het onderwerp' (brainstormen en een (vaste) vragenlijst), 'schrijfdoelen', 'opbouw', 'hoofdgedachte' en 'deelonderwerpen'. Door middel van de opdrachten krijgt de leerling zicht op het schrijfproces.

Opdrachten gericht op reflectie op het eigen leerproces zijn onderbelicht. Bij procesgerichte opdrachten zoals bij *Spreken en Luisteren* zouden de leerlingen gebaat kunnen zijn met opdrachten die de nadruk leggen op nadenken over het eigen leerproces, waardoor de geleerde 'schema's van aanpak' en (deel)vaardigheden beter beklijven. De opdrachten zijn vooral gericht op 'doen' en niet echt op bewust nadenken over 'wat ben ik aan het doen?'

Opdrachten gericht op revisie zijn wel ruimschoots aanwezig. In de strategieën met betrekking tot schrijven is er bijvoorbeeld volop ruimte voor commentaar van medeleerlingen en/of docent en herschrijven. Ook op het planningsformulier voor schrijven is hier expliciet aandacht aan besteed (zie afbeelding 4).

De afdeling *Thema's* in het boek biedt steun bij het zelfstandig werken en leren. Bij een themablok kunnen de leerlingen een vaardigheid die ze nog niet goed beheersen opnieuw centraal stellen in overleg met de docent en op die manier nog eens extra oefenen. De leerlingen kunnen zich hierdoor bewust worden welke vaardigheden zij nog niet volledig beheersen.

Strategisch handelen

Met strategisch handelen wordt bedoeld het werken volgens steeds dezelfde manier van aanpak, die in zeer diverse omstandigheden kan worden gebruikt. De leerlingen krijgen een manier van aanpak aangeboden waarin ze leren hoe ze, via het achtereenvolgens toepassen van een aantal kleine stappen, kunnen komen tot een eindproduct. De leerling kan uiteraard variëren binnen de aanpak naar eigen goeddunken, maar er wordt verder niet in het bijzonder aandacht besteed aan

■ Aanpak voor het lezen van een tekst

1 Bepaal het schrijfdoel dat de auteur heeft willen bereiken:

- informeren
- overtuigen.

2 Bepaal het publiek waarop de auteur zijn tekst heeft willen afstemmen.

Let op:

- publicatieplaats
- inhoud
- taalgebruik
- toon
- vormgeving.

3 Bepaal de tekstsoort:

- uiteenzetting
- beschouwing
- betoog.

1 tot en met **3** zie p. 45

4 Bepaal de opbouw.

- Welke alinea's vormen de inleiding?
- Welke alinea's vormen het middenstuk?
- Welke alinea's vormen het slot?

5 Bepaal de inhoud.

- 1 Stel vast welke informatie de inleiding geeft over het onderwerp.
- 2 Stel vast hoeveel deelonderwerpen er in het middenstuk aan de orde komen.

Let op:

- tussenkoppen
- regels wit
- signaalwoorden.

- 3 Stel vast welke informatie er in de alinea's gegeven wordt. Let op de kernzinnen.

- 4 Bepaal welke informatie het slot geeft. Noteer de hoofdgedachte.

6 Beoordeel de tekst.

Afbeelding 2: Schema van aanpak voor het lezen van een tekst.

een eigen manier van aanpak van de leerling.

Een cursus begint met het aanbieden van theorie en eindigt met een 'schema van aanpak' waarin de hele strategie is neergelegd. Wanneer een leerling de strategie beheerst, kan hij/zij die steeds weer toepassen. Voor zwakke leerlingen biedt zo'n vaste aanpak een houvast.

Een voorbeeld van een 'schema van aanpak' staat in afbeelding 2. Deze aanpak is bruikbaar bij iedere tekst die je goed moet begrijpen alvorens er een oordeel over te kunnen geven. Alle onderdelen van het schema van aanpak zijn in het blok *Lezen* uitgebreid aan bod gekomen.

De cursus *Schrijven* reikt een aanpak aan voor het schrijven van een tekst en een aanpak voor het schrijven van een zakelijke brief. Daarnaast leren de leerlingen een planningsformulier hanteren. Hierop vinden zij een aantal aanknopingspunten die helpen bij het maken van een goede planning. Alle activiteiten worden geordend naar geplande datum en afronding (zie afbeelding 3).

Zo'n formulier biedt de leerling steun bij het zelfstandig werken zonder dat het boek hierbij te sturend optreedt. Planningspro-

blemen komen vaak voor omdat de leerlingen de opdracht niet kunnen overzien en omdat ze vaak te laat beginnen met een opdracht. Met het planningsformulier voorkom je op eenvoudige wijze deze problemen.

Dit instrument is niet alleen gemakkelijk voor leerlingen, maar ook voor leraren. Het is een middel om het proces te begeleiden en om vorderingen in beeld te houden. Dit is zeker belangrijk als de leerlingen zelfstandig gaan werken en de leraar meer en meer de rol van begeleider gaat vervullen.

Samenhang vaardigheden

Als een leerling doorheeft hoe het boek in elkaar steekt, zal hij/zij spoedig ontdekken wat de samenhang is tussen de verschillende onderdelen. De leerling zal inzien dat *Documenteren*, *Spelling* en *Formuleren* makkelijke hulpmiddelen zijn bij de cursus *Schrijven* of dat de cursus *Argumenteren* bij *Spreken*, *Lezen* en *Schrijven* de moeite van bestudering waard is.

Het boek zelf geeft op twee manieren samenhang aan tussen de verschillende vaardigheden. Ten eerste wordt met vaste symbolen verwe-

■ Planningsformulier schrijfoopdracht

Naam: _____

Titel: _____

Onderwerp: _____

Publiek: _____

Tekstsoort: _____

Activiteit: _____	geplande datum _____	afgerond op _____
Opdracht gekozen	_____	_____
Informatie verzameld en verwerkt	_____	_____
Bouwplan gemaakt	_____	_____
Eerste versie naar commentatoren	_____	_____
Alle commentaren ontvangen	_____	_____
Tweede versie geschreven	_____	_____
Alle commentaren ontvangen	_____	_____
Definitieve versie geschreven	_____	_____
Bij docent ingeleverd	_____	_____

Afbeelding 3: Planningsformulier bij het blok Schrijven.

Hoe maak je een beknopte samenvatting?

Lees de tekst een keer oriënterend/globaal.

◆ lezen p. 20 ◆

Noteer op een kladblaadje of de tekst een uiteenzetting, een beschouwing of een betoog is.

Stel daarna het *onderwerp* en de *hoofdgedachte* van de tekst vast. Je vraagt je af: waar gaat de tekst over en wat is het belangrijkste dat daarover gezegd wordt? Deze fase is bij het maken van een beknopte samenvatting uiterst belangrijk. Als je deze fase overslaat, loop je het gevaar dat je je gaat vastbijten in allerlei onbelangrijke details.

Als de tekst een betoog is, dan is de hoofdgedachte de mening of het standpunt van de auteur. Als de tekst een uiteenzetting of een beschouwing is, dan bevat de hoofdgedachte de belangrijkste informatie over het onderwerp. De hoofdgedachte is in dat geval een constatering.

Je moet dus eerst de grote lijn, de rode draad van je tekst vaststellen. Daarvoor bieden de titel, de inleiding en het slot je de beste aanknopingspunten.

- Stel vast of de titel een informerende of een motiverende titel is. Een motiverende titel is voor het maken van een samenvatting niet bruikbaar. Een informerende titel geeft vaak in een paar woorden het onderwerp en de hoofdgedachte van de tekst weer.

- Bepaal welke alinea's de inleiding vormen. Kijk of regels wit, vet- of cursiefgedrukte tekst de inleiding markeren. Zet met potlood een streep in de kantlijn van de tekst tot waar de inleiding loopt. Vraag je vervolgens af wat voor soort inleiding het is.

◆ schrijven p. 159 ◆

Het gedeelte uit de inleiding dat een motiverende functie heeft (voorbeeld, anekdote), is voor je samenvatting niet van belang. Je moet zoeken naar de tekst waarmee het onderwerp aangekondigd wordt. Een stelling of een vraag in een inleiding is voor je samenvatting wel belangrijk. Onderstreep (met potlood) de kernzin(nen) uit de inleiding. ◆ lezen p. 60 ◆

- Bepaal vervolgens welke alinea's het slot vormen. Kijk weer naar regels wit en let op signaalwoorden waarmee het slot aangekondigd wordt. Zet met potlood een streep in de kantlijn waar het slot begint.

◆ lezen en schrijven p. 55 en 169 ◆

Afbeelding 4: Voorbeeld van samenhang door verwijzing binnen de instructie.

zen naar plaatsen elders in het boek, waar informatie wordt besproken die van belang is voor het onderwerp dat wordt behandeld. Ten tweede gebeurt dit via de opdrachten.

Op bladzijde 75 staat bijvoorbeeld bij de uitleg over hoe je een beknopte samenvatting moet maken, dat je moet bepalen welke alinea's de inleiding vormen (zie afbeelding 4). Hier staat een verwijzing naar *Schrijven* bladzijde 159, waar dieper wordt ingegaan op soorten inleidingen. Het gevaar bestaat dat leerlingen de verwijzingen overslaan. De docent zal duidelijk moeten aangeven dat de leerlingen hier gebruik van moeten maken om de stof beter te kunnen begrijpen.

In het begin van de cursus *Schrijven* staat een overzicht van de zaken die in het hoofdstuk aan bod komen. Zo zal ook de verwerking van bronteksten een plaats in deze cursus krijgen. Zodra dit wordt genoemd, staat er een verwijzing naar *Documenteren* bladzijde 340. Hier wordt uitgebreid uitgelegd hoe je dat moet doen.

Een voorbeeld van samenhang die via de opdrachten tot uiting komt, staat op bladzijde

67. Bij een oefentekst met vragen in de cursus *Lezen* is een aantal vragen gericht op de argumenten in de tekst. Hier is het logisch wanneer de leerling de theorie uit de cursus *Argumenteren* vanaf bladzijde 288 zou gebruiken. Op deze manier komt via de opdrachten de samenhang tot uiting. De jaarplanning in het docentenboek doet ook suggesties in welke volgorde de docent het beste de stof kan aanbieden. Zo staat er bijvoorbeeld dat argumenteren aan lezen vooraf moet gaan. Wanneer de leerling bij lezen dan zo'n verwijzing opzoekt, kent hij/zij deze stof al.

Examengericht

De cursus *Lezen* is gericht op het Centraal Schriftelijk Examen dat bestaat uit een tekst met vragen en een samenvatting. De eerste twee blokken zijn gericht op teksten met vragen, het derde blok is gericht op samenvatten en het vierde blok is gericht op eindexamens uit voorgaande jaren en typen vragen en opdrachten die telkens terugkeren op het eindexamen.

Commentaarformulier discussie

Discussiant:

Observator:

Discussieonderwerp:

Inhoud

brengt zijn mening duidelijk naar voren	5	4	3	2	1	geeft geen duidelijke mening
geeft duidelijke argumenten voor zijn mening	5	4	3	2	1	geeft geen of onduidelijke argumenten
stelt vragen aan andere discussianten	5	4	3	2	1	stelt geen vragen
legt verbanden tussen de standpunten	5	4	3	2	1	legt geen verbanden
herziet eventueel zijn mening, is oplossingsgericht	5	4	3	2	1	blijft op zijn eigen standpunt, is niet oplossingsgericht

Gedrag

laat anderen uitpraten	5	4	3	2	1	valt anderen in de rede
reageert op de inbreng van anderen	5	4	3	2	1	praat alleen vanuit zijn eigen standpunt
richt zich op de hele groep	5	4	3	2	1	heeft onderonsjes
laat anderen in hun waarde	5	4	3	2	1	zet anderen voor schut
reageert op wat er gezegd wordt	5	4	3	2	1	reageert op de persoon

Afbeelding 5: Commentaarformulier uit het blok Spreken.

Het onderdeel van dit laatste blok gericht op de eindexamentekst heb ik in een 4 HAVO-klas behandeld. De leerlingen worden via verschillende korte tekstfragmenten geconfronteerd met bepaalde, steeds terugkerende vraagtypen.

Daarnaast krijgen zij een aanpak voor het beantwoorden van vragen bij een examen-tekst. De leerlingen hebben deze lessenreeks als bijzonder zinvol ervaren. Zeker in vergelijking met wat we tot nu toe altijd deden; gewoon een examentekst maken en daarna de vragen nakijken zonder verder structureel in te gaan op vraagtypen of hoe je zo'n tekst nou eigenlijk moet aanpakken.

De cursussen *Spreeken* en *Schrijven* zijn gericht op het schoolexamen. Bij de toetsing van het onderdeel Spreken moet de school zelf een keuze maken hoe er getoetst gaat worden. Maar wat een school ook kiest, wil zij voldoen aan de exameneisen dan kan zij met *Nieuw Nederlands* prima uit de voeten. In drie blokken worden de voordracht, de discussie en het debat behandeld (zie afbeelding 5). Natuurlijk is er ook aandacht voor het onderdeel luisteren. Bij het onderdeel *Schrijven* is ook een schoolexamen in het docentenboek opgenomen.

Conclusie

Aan *Nieuw Nederlands Havo Bovenbouw* hebben docenten een prima houvast om hun lessen lezen, schrijven en spreken vorm te geven.

Wat mij als docent vooral aanspreekt, is dat leerlingen met *Nieuw Nederlands* iets in handen hebben waarmee ze werkelijk zelfstandig kunnen werken. Ook is het een groot pluspunt dat het boek qua stijl en inhoud is afgestemd op de doelgroep. Verder dat het pakket volledig is voor bovenbouw HAVO; dat nu alle stof overzichtelijk bij elkaar staat, zodat de docent ontlast wordt van het verzamelen van allerlei lesmateriaal.

Eindelijk niet met perforator en kopieerkaart de lessen van 4 en 5 HAVO voorbereiden, maar gewoon met een boek waar alles in staat wat je nodig hebt.

INTERVIEW

Geert van de Ven:

‘En zie: de dode vogel
kwam tot leven’

Over een taalleerder die
meester werd

Interview met Kader Abdolah

Een gesprek met Kader Abdolah. Schrijver van de verhalenbundel De Adelaars met als thematiek 'de vlucht en het verlies van alles wat je dierbaar is'. Schrijver ook van een tweede verhalenbundel De meisjes en de partizanen met dezelfde thematiek en van een roman De reis van de lege flessen die vorig jaar is uitgekomen. De eerste verhalenbundel en de roman werden bekroond met een Gouden Ezelsoor. De tweede verhalenbundel stond op de longlist van de AKO-literatuurprijs en de Libris-literatuurprijs. Naast erkend schrijver is Abdolah ook een gewaardeerd columnist van De Volkskrant, onder de naam Mirza.

Abdolah vluchtte in 1985 uit zijn geboorteland Iran en kwam op uitnodiging van de UNHCR in 1988 naar Nederland. Een schrijver uit Iran die nu ook – en met groot succes – direct in het Nederlands publiceert. Wat zijn de achtergronden van zo'n succesvolle tweede taalverruwing, hoe word je de taal machtig onder zulke beklemmende omstandigheden? Een gesprek met een taalleerder die meester werd.

De stilte van het vacuüm

Het is het einde van een drukkende zomerse lentedag in Zwolle. Kantoorpersoneel fietst naar huis, getekend door een afmattend dagje binnenskamers. Ook de schrijver ziet er moe uit. ‘Een drukke dag’, excuseert hij zich. Hij zit aan tafel op het terras met het gezicht half naar de interviewer gekeerd. En dan komen